

Sygn. akt III AUa 1116/16

POSTANOWIENIE

Dnia 28 czerwca 2017 roku

Sąd Apelacyjny w Białymstoku,

III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych na posiedzeniu niejawnym w składzie:

Przewodniczący: SSA Bożena Szponar – Jarocka

Sędziowie: SA Sławomir Bagiński (spr.)

SA Marek Szymanowski

po rozpoznaniu 28 czerwca 2017 roku w B.

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z odwołania (...) sp. z o.o. w O.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

z udziałem ubezpieczonej D. M. (1)

o ustalenie niepodlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej osoby będącej współnikiem jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

na skutek apelacji (...) spółki z o.o. w O. od wyroku Sądu Okręgowego IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 16 czerwca 2016 r. sygn. akt IV U 1227/15

1) uchyła punkt 2. (drugi) zaskarżonego wyroku i odrzuca odwołanie;

2) zasądza od (...) spółki z o.o. w O. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem kosztów zastępstwa prawnego za drugą instancję.

Sławomir Bagiński Bożena Szponar – Jarocka Marek Szymanowski

UZASADNIENIE

Decyzją z 6.05.2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. stwierdził, że D. M. (2) jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność, będąca współnikiem jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (...) sp. z o.o. w O.) podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od 24.11.2005 r.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła (...) spółka z o.o. w O., domagając się zmiany zaskarżonej decyzji przez uznanie, że ubezpieczona D. M. (2) nie podlega ww. ubezpieczeniom.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie oraz o zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z 16.06.2016 r. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że J. M. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność, będąca współnikiem jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu rentowym i wypadkowemu od 24.11.2005 r. do 29.09.2009 r., i oddalił odwołanie w pozostałej części.

Sąd Okręgowy ustalił, że S. spółka. z o.o. w O. została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym 28.10.2003 r. pod numerem (...).

Ubezpieczona D. M. (2), urodzona (...), od 24.11.2005 r. była jedynym wspólnikiem płatnika składek (...) sp. z o.o. w O..

Ubezpieczona w 2007 r. ukończyła gimnazjum, zaś w 2012 r. ukończyła liceum. W latach akademickich 2012/2103 i 2013/2014 i (...) studiowała. Począwszy od 1.09.2005 r. ubezpieczona D. M. (2) była zatrudniana u płatnika na podstawie umów zlecenia z wynagrodzeniem w kwotach, które nie podlegały oskładkowaniu. Każda umowa posiadała numer porządkowy, osobno liczony w każdym roku. Umowy zawierane były na różne okresy - od niespełna miesiąca do kilku miesięcy. Ich przedmiot określany był każdorazowo jako archiwizacja danych komputerowych, wizualizacja i rendering projektów graficznych (§ 1). Kwota wynagrodzenia wynikającego z umowy obciążona była wyłącznie podatkiem dochodowym od osób fizycznych (§ 3).

Sąd Okręgowy stwierdził, że przedmiotem sporu pozostawało, czy D. M. (2) podlegała obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu jako wspólnik spółki z ograniczoną odpowiedzialnością od 24.11.2005 r. - podstawę tego twierdzenia organ rentowy upatrywał w treści art. 6 ust. 1 pkt 4 w związku z art. 12 ust. 1 ustawy systemowej.

Sąd Okręgowy podkreślił, że za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 8 ust. 6 punkt 4 ustawy systemowej). Osoby te dla celów ubezpieczeń społecznych traktowane są jako osoby prowadzące pozarolniczą działalność. Sąd Okręgowy wyraził pogląd, że podlegają one ubezpieczeniom w okresie prowadzenia działalności przez spółkę, a nie posiadania statusu wspólnika.

Zdaniem sądu pierwszej instancji bez znaczenia pozostaje kwestia czy ubezpieczony, faktycznie wykonuje czynności związane z prowadzeniem spraw spółki, a zatem czy pracuje, skoro podstawą objęcia go ubezpieczeniem nie jest sprawowanie funkcji w organie zarządzającym - jako prezes zarządu spółki - lecz bycie wspólnikiem i to bez względu na to czy z aktu założycielskiego wynikają dodatkowe obowiązki prócz podstawowego, tj. wniesienia wkładu na pokrycie udziałów.

W ocenie Sądu Okręgowego za ugruntowany należy uznać pogląd, że wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością podlega ubezpieczeniom społecznym jako osoba prowadząca działalność gospodarczą, a od 24.11.2005 r. D. M. (2) była jedynym (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (...) w O.. Jednakże według Sądu Okręgowego - poza sytuacjami wyjątkowymi, wynikającymi ze praw spadkowych - należy wymagać od przedsiębiorcy pełni praw do dokonywania czynności prawnych, bo te są codziennością prowadzenia działalności gospodarczej: brak lub ograniczenie zdolności do czynności prawnych wymaga posłużenia się (czasowo) ustalonym na drodze prawnej opiekunem lub kuratorem.

Tym samym, w ocenie Sądu Okręgowego ubezpieczona nie mogła samodzielnie zaciągać jakichkolwiek zobowiązań - bowiem zgodnie z art. 17 k.c. z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, do ważności czynności prawnej, przez którą osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych zaciąga zobowiązanie lub rozporządza swoim prawem, potrzebna jest zgoda jej przedstawiciela ustawowego; nie mogła także samodzielnie zawierać umów, będąc osobą o ograniczonej zdolności do czynności prawnych (art. 18 § 1 k.c.), zaś wszelkie samodzielnie podejmowane jednostronne czynności prawne były nieważne (art. 19 k.c.). Organ rentowy nie wykazał w toku niniejszego postępowania, aby ubezpieczona podejmowała jakiejkolwiek czynności jako wspólnik spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, będąc osobą niepełnoletnią. Z kolei po uzyskaniu pełnoletniości i uzyskaniem pełnej zdolności do czynności prawnych wnioskodawczyni brała udział w zgromadzeniach wspólników, podejmując w ich ramach uchwały dotyczące spółki.

Zdaniem Sądu Okręgowego ubezpieczona do 30.09.2009 r. jako osoba niepełnoletnia (a więc nieposiadająca pełnej zdolności do czynności prawnych) nie mogła działać jako przedsiębiorca, a w konsekwencji prowadzić działalności gospodarczej jako wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Reasumując, nie zaistniały

podstawy do objęcia ubezpieczonej D. M. (2) obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi w okresie od 24.11.2005 r. do 29.09.2009 r. tj. do dnia poprzedzającego osiągnięcie przez wnioskodawczynię wieku 18 lat.

Sąd Okręgowy w Olsztynie stwierdził, że w tym względzie w pełni podzielił stanowisko Sądu Okręgowego w Gdańsku w sprawie VII U 1628/15 z odwołania D. M. (2).

Apelację od tego wyroku wniosła (...) sp. z o.o. Wyrok zaskarżyła w części dotyczącej objęcia obowiązkowym ubezpieczeniami D. M. (2) od 29.09.2009 r. (w istocie od 30.09.2009 r.), czyli inaczej mówiąc zaskarżyła punkt II wyroku Sądu Okręgowego:

Zarzuciła naruszenie:

- art. 227 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c. polegające na zbyt pobieżnym rozpoznaniu sprawy

- art. 328§ 2 k.p.c.

- art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 13 października o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. nr 137, poz.887 ze zm.), art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 23 stycznia 2003 r. o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym w Narodowym Funduszu Zdrowia (Dz. U. nr 45, poz. 391 ze zm.) w zw. z art. 7 pkt 9 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. nr 162, poz. 1118 ze zm.).

Wskazując na powyższe wniosła o: zmianę zaskarżonego wyroku przez uznanie powództwa, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i skierowanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie kosztów.

Organ rentowy wniósł oddalenie apelacji.

D. M. (2) nie zajęła stanowiska odnośnie do apelacji

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Do Sądu Okręgowego w Olsztynie wpłynęły dwa odwołania od decyzji z 6.05.2015. nr (...); znak (...)- (...) Odwołania te złożyli osobno D. M. (2) oraz (...) Sp. z o.o.

Postanowieniem z 24.10.2015 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie przekazał odwołanie D. M. (2) do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gdańsku. Sąd Okręgowy w Olsztynie zawiesił jednocześnie postępowanie w sprawie z odwołania (...) sp. z o.o. Odwołanie D. M. (2) zostało prawomocnie rozpoznane przez Sąd Okręgowy w Gdańsku w sprawie VII U 1628/15. Sąd ten wyrokiem z 19.01.2016 r. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że D. M. (2) jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność, będąca współnikiem jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu rentowym i wypadkowemu od 24.11.2005 r. do 29.09.2009 r.; w pozostałej części oddalił odwołanie. W postępowaniu przez Sądem Okręgowym w Gdańsku, występowała spółka (...). Spółka ta w protokole rozprawy określana była jako zainteresowana. Okoliczności powyższe były bezsporne i je ustalono na podstawie akt VII U1628/15 Sądu Okręgowego w Gdańsku (k. 2-3, 10, 48, 51).

Treść odwołania złożona przez (...) sp. z.o.o. jest identyczna.

W takiej sytuacji rozważyć należało:

- czy w myśl art. 199 § pkt 2 k.p.c. odwołanie podlegało odrzuceniu z uwagi na stan sprawy osądzonej,

- czy też oznacza to tylko, że Sąd Okręgowy w Olsztynie związany był orzeczeniem prawomocnym Sądu Okręgowego w Gdańsku i w konsekwencji nie mógł inaczej orzec merytorycznie niż w sprawie prawomocnie zakończonej (art. 365§ 1 k.p.c.).

Oba rozwiązania prowadzą do tego samego skutku, tj. uznania, że podleganie ubezpieczeniom społecznym przez D. M. (2) kształtuje się tak jak w wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku.

Sąd w pierwszym rzędzie powinien zbadać czy odwołanie (traktowane jak pozew) spełnia warunki formalne oraz czy nie ma przeszkód procesowych do jego merytorycznego rozpoznania.

Przedmiot rozstrzygnięcia przez Sąd Okręgowy w Gdańsku i Sąd Okręgowy w Olsztynie był taki sam:

- zaskarżona była ta sama decyzja;

- odwołania miały tą samą treść - zakres zaskarżenia był taki sam; zbieżne były oczekiwania stron co do sposobu rozstrzygnięcia.

Prowadzi to do wniosku, że niniejszej sprawie zachodzi stan rzeczy osądzonej. Sprawa o to samo roszczenie, pomiędzy tymi samymi stronami została już prawomocnie osądzona. Stan osądzenia sprawy występuje mimo, że strony występowały w inaczej określanych rolach procesowych – to znaczy każdy występował jako „odwołujący się” przed innym sądem. Jednakże w myśl art. 477¹¹ § 1 k.p.c. w obydwu sprawach D. M. (2) występowała jako ubezpieczona, natomiast Spółka (...) była traktowana przez sądem Okręgowym w Gdańsku jako zainteresowana. Tak można by ją określić, z punktu widzenia spółki, w postępowaniu przez Sądem Okręgowym w Olsztynie. Wskazać bowiem należy, że zaskarżona decyzja nie została skierowana do spółki (...). W istocie jednak spółka ta nie spełnia warunków do uznania jej za zainteresowaną w niniejszej sprawie w rozumieniu art. 477¹¹ § 2 k.p.c.. W ocenie Sądu Apelacyjnego żadne prawa lub obowiązki spółki (...) nie zależą od rozstrzygnięcia sprawy. Przede wszystkim dlatego, że nie jest ona płatnikiem w stosunku do D. M. (2). Zaskarżona decyzja dotyczy objęcia ubezpieczeniem społecznym D. M. (2) jako jedynego współnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. W myśl art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 13 października o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U.2016.963 j.t.), dalej zwana „ustawą systemową”, taki współnik jest traktowany jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność. Składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe osób prowadzących pozarolniczą działalność finansują w całości, z własnych środków, sami ubezpieczeni (art. 16 ust. 4 ustawy systemowej). Natomiast płatnikiem składek jest ubezpieczony zobowiązany do opłacenia składek na własne ubezpieczenia społeczne (art. 4 pkt 2 lit. e ustawy systemowej). Czyli płatnikiem składek D. M. (2), w związku z podleganiem ubezpieczeniom społecznym, z tytułu bycia współnikiem jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jest ona sama dla siebie.

Powyzsze stwierdzenia prowadzą także do wniosku, że spółka (...) nie była uprawniona do wniesienia odwołania od decyzji ZUS. Odwołanie może wnieść tylko ubezpieczony lub osoba odwołująca się od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności. Wynika to z treści art. 477¹⁰ § 1 k.p.c., w którym wskazano kto może podpisać odwołanie. Skoro odwołania nie mogą podpisać inne osoby, to nie powinno im przysługiwać prawo wniesienia odwołania. Z tym, że kategorię ubezpieczonego należy określić na podstawie art. 476 § 5 pkt 2 k.p.c. Jako ubezpieczonego w rozumieniu art. 476 § 5 pkt 2 lit. b) k.p.c. należy uznać także płatnika składek., gdyż może on ubiegać się, o ustalenie obowiązku ubezpieczenia (w szerokim rozumieniu tego pojęcia) i ustalenie wymiaru składek..

„W ten sposób zacierają się istotne różnice materialnoprawne między ubezpieczonym sensu stricto (art. 4 pkt 1 u.s.u.s.) a płatnikiem niebędącym zarazem tego typu ubezpieczonym. „Częściowo tylko wspomnianą „kwestię tę łądzi art. 477¹¹ § 1 k.p.c., przyznając "innej osobie, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja" (standardowo więc płatnikowi) status strony w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych (...) Inną osobą, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja jest właśnie płatnik składek na ubezpieczenia społeczne, gdy jest on adresatem decyzji organu rentowego wydanej z urzędu. (...) trzeba jeszcze dodać, że przepisy odrębnej procedury cywilnej posługują się też pojęciem "odwołujący się" (zob. art. 461 § 2 i art. 477⁹ § 3 k.p.c.), co być może nie jest tylko zabiegiem czysto stylistycznym, lecz wynika również z przekonania ustawodawcy, że termin "ubezpieczony" nie zawsze obejmuje swoim zakresem wszystkie podmioty legitymowane do złożenia odwołania od decyzji organu rentowego” (Kamil Antonów, Komentarz do art.477(10) Kodeksu postępowania cywilnego, LEX, stan prawny na 2014.09.15).

(...) spółka z o.o. nie należy do żadnej kategorii podmiotów wymienionych w art. 477¹¹ § 1 k.p.c. Nie jest dopuszczalne wniesienie odwołania przez osobę która nie może być stroną w postępowaniu sądowym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Dlatego rozważyć trzeba także kwestię odrzucenia odwołania z powodu niedopuszczalności drogi sądowej (art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.).

W takiej sprawie jak niniejsza brak jest przedmiotu rozpoznania w odniesieniu do spółki (...), czyli inaczej mówiąc brak jest w odniesieniu do spółki (...) decyzji, którą mogłaby ona zaskarżyć. Natomiast droga sądowa otwiera się po wydaniu decyzji lub wskutek niewydania jej w odpowiednim terminie. Odrzuceniu pozwu z uwagi na brak drogi sądowej nie sprzeciwia się treść art. 464 § 1 k.p.c., ponieważ spółka (...) nie jest uprawniona do składania wniosków dotyczących ubezpieczenia D. M. (2). (...) nie ma żadnego interesu prawnego w ustaleniu istnienia lub nieistnienia ubezpieczenia jedyne go wspólnika w tytule prowadzenia przez tego wspólnika pozarolniczej działalności.

Odwołanie od decyzji organu rentowego w sprawie istnienia lub nieistnienia obowiązku ubezpieczenia, jego zakresu lub wymiaru składki z tego tytułu przysługuje ubezpieczonemu oraz innej osobie której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, czyli z reguły płatnikowi (jak też np. podmiotowi zgłaszającemu ubezpieczonych do ubezpieczeń społecznych w rozumieniu art. 4 pkt 2a ustawy systemowej). Innym osobom, w szczególności tym, których praw i obowiązków nie dotyczy zaskarżona decyzja nie przysługuje prawo do wniesienia odwołania. Wywodzić to należy z art. 476 § 2 k.p.c. art. 476 § 5 pkt 2 k.p.c., 477¹⁰ § 1 k.p.c., 477¹¹ § 1 i 2 k.p.c. Istotne znaczenie ma w tym względzie art. 4 ustawy systemowej, wymieniający podmioty mogące być stroną stosunku ubezpieczenia społecznego. Zwrócić też należy uwagę na treść art. 83 ust. 1 ustawy systemowej, który wymienia najbardziej charakterystyczne rodzaje spraw z zakresu ubezpieczenia społecznego, a także - co tu jest szczególnie istotne - wskazuje, że decyzje wydawane są w sprawach indywidualnych. Owa indywidualność oznacza m. in., że dla osoby, która nie ma interesu prawnego w rozstrzygnięciu dotyczącym danego stosunku ubezpieczenia społecznego nie otwiera się droga sądowa do zaskarżenia decyzji. Wobec niej w żadnym znaczeniu nie wydano decyzji, czy to bezpośrednio (wskazanie adresata decyzji), czy to poprzez oddziaływanie decyzji na sferę materialno-prawną. Dopiero wydanie decyzji (także opóźnienie w jej wydaniu) powoduje, że otwiera się droga sądowa. Dopiero wówczas taka sprawa jest sprawą z zakresu ubezpieczenia społecznego w rozumieniu art. 476§1 k.p.c., czyli dopiero wówczas staje się sprawa cywilną w rozumieniu art. 1 k.p.c.

W tym stanie rzeczy odwołanie powinno podlegać odrzuceniu z dwóch względów: braku drogi osądzonej i stanu rzeczy osądzonej. W pierwszej kolejności zbadaniu podlega droga sądowa, dlatego podstawą odrzucenia odwołania jest ta przesłanka. Odrzucenie odwołania możliwe jest jedynie w części bowiem sąd drugiej instancji nie może wykroczyć poza granice zaskarżenia (art. 378 § 1 i 2 k.p.c.).

W tym stanie rzeczy ona podstawie art. 386 § 3 k.p.c w zw. art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. orzeczono jak w postanowieniu.

Stosownie do zasady odpowiedzialności za wynik procesu o kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., Apelacja okazała się nieskuteczna wobec konieczności odrzucenia odwołania. Z tego względu uznać należało, że skarżący przegrał sprawę w drugiej instancji. Nie została określona wartość przedmiotu sporu. Trudno wartość tą byłoby ustalić z punktu widzenia spółki (...), bowiem rozstrzygnięcie sprawy nie wpływa na interesy majątkowe tej spółki. Z tego względu wysokości należnych kosztów zastępstwa prawnego ustalono w wysokości minimalnej opłaty przysługującej w drugiej instancji przed sądem apelacyjnym, tj. na podstawie § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2015.1804 ze zm.).

Sławomir Bagiński Bożena Szponar – Jarocka Marek Szymanowski

(...)

1) D. M. (2) i spółce (...)

(...);

2) (...)

S. B.